

ného modelu akademického fungovania: Časové obdobie trvania grantov a nutnosť len v priebehu troch rokov pripraviť celý výskum, zozbierať a vyhodnotiť údaje a stihnúť ešte aj publikovanie výsledkov. To vedie k situácii, že čitatelia majú po dočítaní výsledkov pocit, že sa nestihla za výskumom urobiť bodka. Treba veriť, že množstvo materiálu, ktorý bol v rámci výskumu zozbieraný a aj množstvo otázok, ktoré sa počas analýzy objavili, bude možné využiť v ďalších štúdiách hlbšie prenikajúcich do viacerých, stále nie dostatočne prebádaných sfér religiozity v súčasnom Česku.¹

MIROSLAV TÍŽIK

Religio: Revue pro religionistiku

30/2, 2022, 199-203.

<https://doi.org/10.5817/Rel2022-2-7>

This work can be used in accordance with the Creative Commons BY-NC-ND 4.0 International license terms and conditions (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>).

Sebastián Jahič: Satanizmus v 21. storočí,

Zvolen: Sol Noctis 2020, 200 s.

ISBN 978-80-973292-8-0.

Sebastián Jahič (vlastným menom Ivan Šebesta) je slovenským autorom transgresívnej fikcie s okultní a ezoterickou tematikou, politicko-filozofických traktátů, řady okultních článků, ale i knih zabývajících se ezoterismem a okultismem. Za všechny jmenujeme např. rozsáhlou publikaci *Theléma Aleistera Crowleyho: Magie, mysticismus a etika Nového aeonu* (2021). Jeho díla pravidelně vychází v nakladatelství Sol

Noctis, které publikuje knihy z oblasti společenenské, náboženské a politické filozofie, ezoterismu a vybranou beletrii. Nakladatelství Sol Noctis například vydalo publikaci od Julia Evoly *Jóga moci: Tantra, Šakti a stezka levé ruky* (2019) nebo knihu od Milana Nakonečného *Český fašismus v doplněné a rozšířené podobě* (2021).

Samotný Jahič je již celkem známou postavou a autorem, který má vybudovanou svou základnu čtenářů, kam (jak jsem před časem zjistil) patří například někteří okultně orientovaní blackmetalisté. Jeho knihy tak zřejmě dílčím způsobem přispívají i k tzv. okultnímu obratu v českém black metalu (viz skupina Inferno). V roce 2020 Jahičovi vyšla kniha *Satanizmus v 21. storočí*, která si z mého pohledu v rámci studia současného satanismu zaslouží i akademickou pozornost. Pokud ji například srovnáme s knihou Josefa Veselého (rovněž autora z okultního prostředí) *Satanizmus* z roku 2003, jejíž přínos spatřuji zejména ve zmapování české satanistické scény na přelomu milénia, tak Jahičova kniha je rozhodně minimálně o úroveň výše a Jahič dokáže poměrně precizně pracovat jak s velkým množstvím pramenů z různých oblastí, tak i se současnou odbornou literaturou (nejen) ohledně satanismu.

Jak v úvodu knihy (s. 12-13) Jahič popisuje, publikace vznikla na základě článků, které původně vyšly v okultním časopise *Eosphoros* pouze pro úzký okruh čtenářů. Jedná se o kapitoly „Chaosgnosticismus“, „ONA – Rád deviatich uhlov“, „Satanický chrám“, „Vziať nebesia útokom: Deathspell Omega“ a první dodatek knihy „Zabudnutá ruská ‚satanistka‘ Maria de Nagłowska“. Ty byly přepracovány tak, aby byly lépe čitelné i pro širší publikum, a doplněny o zdroje. Následně k nim byl přidán „Úvod“, první kapitola „Stručné dejiny satanismu“ a druhý dodatek „Úvaha o koreňoch teologických sklonov ku klasickému satanismu“. Ty pak dodávají kapitolám 2-5 a prvnému dodatku kontext a rámec.

Kromě pozadí vzniku knihy v sekci „Úvod“ Jahič také rozebírá charakteristiku satanismu. Co je z mého pohledu diskutabilní, je Jahičův pohled na satanismus jakožto na obrácené křesťanství. Dalo by se souhlasit s tím, že satanismus je podle něj

¹ Recenzia vznikla v rámci riešenia projektu KEGA 011UK-4/2022: Náboženstvo ako faktor integrácie a dezintegrácie v súčasných spoločnostiach. Autorom je Miroslav Tížik, Katedra sociálnej práce, Pedagogická fakulta Univerzity Komenského v Bratislave a Sociologický ústav SAV v. v. i.

lapený v křesťanském dualismu a že je fixován na postavu Satana a vymezování se vůči křesťanství, k čemuž se pak ve více filozofické formě v zásadě autor vrací i v druhém dodatku knihy. Lze souhlasit i s tím, že je určitým stínem a bočním produktem křesťanství, i když bych spíše hovořil o produktu křesťanské a post-křesťanské kultury. Opatrný bych byl nicméně s označením satanismu za „negativně křesťanstvo“ (s. 10). Podle Jahiče ani „kvantum vědeckého, hermetického, gnostického, kabalistického ani iného náboženského synkretizmu“, které ho metafyzicky prohlubuje, neumožňuje satanismu křesťanství překročit a satanismus je chycený v jeho dialektické pasti (s. 9). Z mého pohledu nicméně právě to, že Satan je v současném satanismu pojímán velice často jinak než křesťanský Satan (velká část satanistů ani v reálného Satana nevěří) a různé satanistické proudy do sebe inkorporují i víry z jiných náboženských a duchovních směrů, je však právě argumentem, proč satanismus nelze vnímat jako obrácené křesťanství, i když to Jahič až tak zjednodušeně v konečném důsledku nepokládá.

Ještě bych dodal, že Jahič také popisuje, že satanismus už svojí existencí potvrzuje a vrací důležitost a význam křesťanství (s. 11), které však z jeho pohledu slábne a ztrácí na významu. To je nicméně v rozporu s deprivatizací velkých křesťanských církví v různých zemích Evropy (včetně Slovenska), ale i třeba USA nebo Jižní Ameriky za posledních dvacet let. Samostatnou kapitolou je pak třeba Rusko, kde se sepětí režimu Vladimíra Putina s Pravoslavnou církví stalo velmi úzké.

Jak autor sám popisuje, na satanismu ho zajímají zejména různé metafyzické principy, teologické a filozofické premisy (s. 13). I z toho pak plyne, že hovoří o existenci povrchního „hobby satanismu“, který pak staví do opozice vůči z jeho pohledu „skutočnému satanismu“ (s. 11-12). Jahič totiž implicitně od satanismu očekává nějaký propracovaný náboženský systém věr a praktik. Tím pádem je pak pro něj mimořádně i jedna z nejlivnějších současných satanistických organizací The Satanic Temple, která je výrazně založená na progresivisticky a egalitarianisticky orientova-

ném aktivismu (např. za práva menšin a LGBTQ+) a Satana vnímá jako symbol proti útlaku (viz s. 10), jen pseudosatanismem. S tímto náhledem se nicméně osobně neztotožňuji, protože se pak dostáváme na úroveň diskuze ohledně toho, co je to pravý a co je nepravý satanismus. V tomto ohledu zastávám názor, že satanismus lze definovat tak, že Satan (ať už jako existující bytost nebo jen symbol) v rámci víry, ideologického systému, životního stylu, subkultury, ale třeba i umění, tvoří ústřední prvek, k němuž se organizovaný či neorganizovaný satanista (považující se sám za satanistu) vztahuje, i když by šlo jen o nepromyšlené, ne příliš reflektované a intuitivní koncepte Satana. Setkáme se s tím i u jiných náboženských směrů. Například i u křesťanství se u řady věřících můžeme setkat s deklarativní vírou a identifikací s křesťanstvím, která může mít například rozměr kulturní či třeba i rodinné identity. V rámci toho nemusí být důležité mít promyšlené obsahy víry, zajímají se o věrouku a aktivně praktikovat, přesto to z mého pohledu lze považovat za křesťanskou identitu.

Po úvodu knihy a glosáři se Jahič věnuje historii, vývoji satanismu a jeho hlavních směrů a organizací. Krátce se zabývá i tzv. reaktivním satanismem mladistvých, který asociuje primárně s protispolečenskou vzpourou. Zmiňuje i vraždy spojované se satanismem včetně zmínky o dvou vraždách se satanistickým podtextem, které se poměrně nedávno udály na Slovensku (s. 31). Škoda, že je tato kapitola pojata poměrně stručně a že toho k historii satanismu, jeho vývoji a hlavním směrům nepředkládá poněkud více.

Následuje kapitola o chaosgnosticismu, která se konkrétněji věnuje švédskému řádu Misanthropic Luciferian Order (později Temple of the Black Light) a jeho propracované věrouce. Tento tzv. antikosmický satanismus staví na představě existence akauzální sféry chaosu, kdy je svět vnímán jako odchylka od chaosu stvořená demiurem (s. 10), což pak také vede k velmi k negativnímu pohledu na hmotný svět, který by měl být v konečném důsledku zničen. K tomu by měly sloužit i okultní aktivity řádu, s cílem návratu do primárního chaosu (s. 41). Tato forma satanismu je

spjata i s extrémní ideologií a činy, jako byla vražda homosexuála v Keillersově parku, spáchaná členy řádu v roce 1997. Kriminální činy byly zároveň legitimizovány jako forma sociální a duchovní transcendence (s. 63). S touto formou satanismu byl úzce spjat hlavním představitelem blackmetalové skupiny Dissection Jon Nödtviedt, který krátce po návratu z vězení za uvedenou vraždu spáchal v roce 2006 rituální sebevraždu a ukončil tak svoje pozemské bytí.

Následující kapitola představuje vhléd do ideologie další velmi extrémní formy satanismu řádu Order of Nine Angles původně založeného v Anglii údajně již v 60. letech 20. století (první zmínky o něm jsou však z 80. let, viz s. 70). Order of Nine Angles rovněž pracuje s představou bezčasové a multidimenziální sféry, která existuje mimo tento svět a kde sídlí i temné síly a bohové (např. bohyně Baphomet). Bytosti chaosu, jako je i Satan, zároveň mohou napomáhat narušovat tento svět. Ničení tohoto světa a rozvrácení civilizace a etablovaných vlád je pak přímo jedním z cílů Order of Nine Angles (s. 73). Daný proud satanismu vzešel z neonacistického prostředí (Jahič ho označuje jako pronacistický satanismus, s. 10), přičemž Satan je zde spojen s bojem árijské rasy proti křesťanství vnímané jako semitský nástroj pro její ovládnutí (s. 10). Vystupují zde i ideje vytvoření jakéhosi galaktického árijského impéria. Order of Nine Angles propaguje však i jiné formy extremismu včetně terorismu jako způsobu boje proti současnému společenskému řádu. Zároveň legitimizuje i lidské oběti, a to i jako součást cesty sebe-iniciace satanisty. Páchání zločinů je zde důležité pro to, aby se adept vnitřně dostal do sféry akauzálních sil (s. 76). Praviděpodobný dlouhodobý leader David Myatt alias Anton Long na konci 90. let také na čas konvertoval k radikálnímu islámu, což je interpretováno i jako chameleonsství (viz s. 85-87), za kterým však stále stojí ideologie Order of Nine Angles. Jeho osobě se pak Jahič podrobně věnuje. V roce 2008 Order of Nine Angles oznamuje, že vstupuje do nové fáze, ve které se chce zaměřit na šíření svého učení i prostřednictvím anonymity internetu a sociálních sítí či Youtube. To pak také zřejmě vedlo ke vzniku mnoha decentrali-

zovaných buněk (s. 71). Odhady pak hovoří o více jak 2000 stoupencích po celém světě (s. 72).

Čtvrtá kapitola se zabývá poměrně novou satanistickou organizací The Satanic Temple založenou před deseti lety v USA. Dnes je také pravděpodobně největší satanistickou organizací s pobočkami po celém světě. Kapitola však začíná krátkým rozbohem filmu *The Witch* (2015), který pojednává o izolované puritánské rodině, která se usadila v 17. století na farmě v Nové Anglii, a o jejím zápasu s ďáblem. Film stojí výrazně na psychologii postav (s. 104), zároveň však pracuje s tématem satanistického čarodějnictví, ke kterému se přidává i dcera poté, co jednotliví členové rodiny umírají. The Satanic Temple interpretoval film jako nutnou mobilizaci vůči bigotnímu patriarchálnímu křesťanství (s. 105), které je zároveň důležitým elementem americké společnosti a kultury. The Satanic Temple je v zásadě ateistický a pracuje se Satanem jako rebelem proti útlaku systému postavenému na základech křesťanského fundamentalismu. Stal se známým například snahou o umístění sochy Baphometa u oklahomské vládní budovy jako protivíhý skulptury s křesťanským desaterem. Tato rychle expandující organizace, jejíž ideový vliv sahá i do Česka (viz Satanova komunita), je silně aktivisticky zaměřená a má množství kampaní i za práva žen či různých menšin. Jahič na The Satanic Temple nahlíží s určitým respektem spojeným s tím, že jde vlastně o politicky aktivismus, respektive politické hnutí, které údajně používá satanské symboly a subkulturu „na presadenie svojej politickej agendy a stočenie umierneného spektra satanistickej scény smerom k egalitarizmu a kulturnému marxizmu“ (s. 120).

Následuje nejdelší kapitola knihy, která se zabývá francouzskou blackmetalovou skupinou Deathspell Omega (vznik 1998). Ta kromě toho, že přišla s inovativními hudebními postupy, také ve svém díle rozpracovává analýzu „teologických důsledkov ľudského príklonu na stranu Satana pri súčasnom zotrvaní v paradigme ‚duoteizmu‘ večného boja medzi dobrom a zlom“ (s. 14). Jahič se precizně věnuje celému dílu Deathspell Omega a také vývoji této skupi-

ny v její hudební, lyrické a ideové rovině, kdy skupina začínala jako relativně obvyčejný satanistický black metal (s. 126) a postupně se propracovávala ve svých dílech ke zmíněným úvahám. Po začátku nového milénia začíná rozpracovávat filozofické úvahy o vztahu mezi Bohem, člověkem a Satanem na metafyzické úrovni (s. 126). Jahič si dovolí i menší literární odbočku a začleňuje do textu filozoficko-pornografickou povídku „Madame Edwarda“ (autor je Georges Bataille, 1937), kterou doplňuje vlastním výkladem. To v kontextu kapitoly nakonec nevyznívá nijak rušivé, ale vytváří to komplexnější obraz zkoumaného jevu, když danou povídku Jahič vztahuje k jedné z konkrétních písní skupiny.

Následuje první dodatek knihy, který je věnován ruské „satanistce“ s aristokratickými kořeny Marii de Naglowské (1883-1936). I když se nejedná o období 21. století, Jahič zařazuje tuto kapitolu, aby kontrastoval současný satanismus s tím, jak se satanismus utvářel před sto lety (s. 14). Naglowská přesídlila do Francie, kde založila magicko-iniciální řád Bratrstvo Zlatého šípku. Jahič pak podává přehled o praxi (založené i na prvcích sexuální magie) a učení této skupiny a specifickou femininní interpretaci božské trojice Otec, Syn a Duch Svatý, kde Duch Svatý měl být Svatou Matkou a zároveň odrazem Satana v Bohu (s. 184). Syn měl zároveň solární (Kristus) a lunární (Satan) aspekt (s. 184-185). Případ de Naglowské také ilustruje cílené používání satanistických prvků v rámci dobového okultního prostředí jako něčeho provokativního (s. 190), s čímž se můžeme setkat i u slavného okultisty Aleistera Crowleyeho.

Knihou nepodává ucelený pohled na současný satanismus či jeho historii. To ani nebyl Jahičův záměr (s. 13). Jejím hlavním přínosem je detailní vhléd do určitých současných a zároveň často velice extrémních proudů satanismu (zejména do chaosgnosticismu a Order of Nine Angles), které přibližuje slovenským, potažmo českým čtenářům. V případě de Naglowské pak dobře ilustruje konkrétní případ satanismu či pre-satanismu v okultním prostředí na začátku 20. století ještě před příchodem Church of Satan (na konci 60. let 20. století), což je mnohými autory považováno za počátek

moderního, respektive současného organizovaného satanismu. Kniha poskytuje i podněty k diskuzi o povaze a vymezení současného satanismu, i když lze v tomto ohledu některé perspektivy považovat za diskutabilní. I vzhledem k tomu, že většina knihy byla původně sepsána pro okultní časopis, text obsahuje i různé autorovy osobní pohledy, hodnocení a více či méně zjevné sympatie k určitým myšlenkovým a ideologickým proudům (viz např. tradicionalismace Julia Evoly). Přesto všechno má z mého pohledu kniha i značnou akademickou relevancí a jsem přesvědčen, že na ni autoři, kteří se v českém a slovenském prostředí věnují odbornému studiu současného satanismu (ač jich je velmi málo), budou odkazovat.

Na úplný závěr bych ještě zmínil obal publikace. Je na něm namalovaný noční výjev, na kterém stojí za svitu úplňku (pravděpodobně) Satan s kozlí hlavou a jeho následovníci za oltářem, na němž krom lebky a kalichu leží také laptop, což glossuje i povahu současného satanismu, který stejně jako jiná nová náboženská hnutí prošel i díky internetu výraznou transformací a vstoupil do digitální éry 21. století. V něm pak po ústupu dominance relativně umírněného (i přes deklarovanou nonkonformitu) organizovaného satanismu v podobě Church of Satan či Temple of Set vznikly nebo se oživily další a často aktivističtější či výrazně extrémnější formy satanismu jako The Satanic Temple nebo Order of Nine Angles, které v prvních dvou dekáдах 21. století zažily značný rozmach.

MIROSLAV VRZAL

Religio: Revue pro religionistiku
30/2, 2022, 203-206.

<https://doi.org/10.5817/Rel2022-2-8>

This work can be used in accordance with the Creative Commons BY-NC-ND 4.0 International license terms and conditions (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>).